

Innspill til regional planstrategi for Trøndelag fylkeskommune 2024-2027

Norges museumsforbund representerer hele bredden av museer i Norge uavhengig av hvilken departementstilhørighet de måtte ha eller om finansieringen kommer via Sametinget, fylkeskommuner, kommuner eller private midler.

Utkastet til planstrategien har Trøndelagsplanen som overordnet styringsdokument. Høringsdokumentet beskriver utfordringer, muligheter og satsingsområder i forplanstrategien. Det er skissert tre satsingsområder med ni retningsmål. Satsingsområdene fungerer som mer overordnede tema og retningsmålene sier noe om de nærliggende prioriteringer. Museumsforbundet vil prøve å kommentere tema og retningsmål som berører våre medlemmers interesser og hovedsakelig de delene hvor vi mener at kulturfeltet burde vært synligere i planstrategien.

Relevante satsingsområdene er:

1. Mobilisere privat sektor, kulturliv og lokalsamfunn
2. Samordne og koordinere offentlig innsats og virkemiddelbruk

Relevante retningsmål:

1. Livskvalitet og mangfold
2. kunst og kultur som drivkraft
3. Bærekraftig næringsliv og grønn omstilling
4. Utbygging og bosetting

Innledningsvis tillater Museumsforbundet seg å gi noen overordnede kommentarer. Kultur synes i den foreliggende planstrategien å ha blitt redusert til et vel ensidig nytteperspektiv, avgrenset til det lokale nivået. Vi mener at den betydningen museer og andre kulturinstitusjoner har som kunnskapsinstitusjoner må løftes tydeligere i planen. Det gjelder særlig læringsaspektet overfor barn og unge som bør framheves. Betydningen av levende kulturmiljø, og ikke minst kulturens egenverdi, i langt større grad må synliggjøres i planstrategien.

Grønn omstilling av næringsliv og lokalsamfunn.

Museumsforbundet synes det er positivt at fylkeskommunen ser sirkulærøkonomi som et grep for et mer bærekraftig lokalsamfunn og at en del av tiltakene vil innebære å utvikle virkemidler til støtte for næringsvirksomheter som vil inn i en grønnere omstilling. Museumsforbundet spør derfor om Trøndelag fylkeskommune har vurdert å etablere løsninger som tilsvarer virkemidler fra KLD's foretak Enova som vil gi muligheter for museer, kultur- og kunstinstitusjoner å søke om tilleggsressurser som kan bidra til økt tempo i grønn omstilling?

Bærekraftig besøksforvaltning og attraktive lokalsamfunn

Besøksforvaltning og utvikling av attraktive lokalsamfunn bør etter vårt syn forankres i kommunalt planverk og gjerne i samhandling med lokale kulturaktører. Museene har generelt mye erfaring med besøk og besøksforvaltning da de har både lokale besøkende og turister. Museene kan på bakgrunn av erfaringene sine bidra med gode analyser og innspill til hvordan besøksforvaltningen kan bli mer bærekraftig overfor kulturminner og -miljø som er sårbare for hyppige besøk. Signaler fra kulturmiljøenes forvaltningsmyndigheter peker tydelig på vern gjennom bruk og museene er gode på både vern og bruk. Museumsforbundet vil minne om at man også i Trøndelag forvalter verdensarv som har betydning langt ut over lokalsamfunnet. Erfaring viser at verdensarv som er koblet til og drives som del av museer lykkes bedre i arbeidet med formidling og forvaltning av verdensarvstedene, noe Riksantikvaren også understreker.

En god samfunnsberedskap i et trygt, helsefremmende og inkluderende Trøndelag

Museumsforbundet savner en mer helhetlig beredskapstenkning som også innbefatter kulturminner og -miljøer. Potensialet i samarbeid med kulturaktører og -forvaltere på ulike forvaltningsnivåer, fra museer til frivillige organisasjoner, er underkommunisert i den fremlagte planstrategien. Den pågående krigen i Europa viser med all tydelighet hvor sårbar vår kulturarv er dersom noe skjer, og ved å inkludere kulturmiljø og kulturminner i planer og beredskap kan det bidra til å avverge en god del skader. Kulturarven er også utsatt og sårbar for klimaendringene som ofte medfører mer ekstremvær og hyppigere naturskader som en følge enn tidligere. Museene, og kulturen som helhet, bidrar også til ivaretagelse av god helse ved dette aspektet i kriser og daglig liv generelt. Mange undersøkelser har de senere årene understreket nettopp dette. Museumsforbundet spiller jevnlig inn til ulike relevante meldinger og utredninger. Blant disse Beredskapskommisjonen, se: [Horing-NOU-2023-17-Na-er-det-alvor-totalberedskapskommisjonen.pdf \(museumsforbundet.no\)](https://www.museumsforbundet.no/totalberedskapskommisjonen.pdf)

I høringsutkastet til den regionale planstrategien blir det fremhevet at fritidsaktiviteter, kulturtilbud og deltakelse i frivilligheten er viktige elementer for å oppleve god bolyst og livskvalitet. «Kunst og kultur har samfunnsbyggende kraft, og et fritt kulturliv bidrar til ytringsfrihet og samfunnskritikk.» Museumsforbundet er enig i dette utsagnet og håper at den endelige planstrategien vil tydeliggjøre dette ytterligere når tiltak og virkemidler for å oppnå målene utformes mer konkret fremover. Vi mener at museenes rolle er viktig for deltakelse i gode demokratiske meningsutvekslinger og bidrag til å veilede frivilligheten lokalt og regionalt. Vi har ved flere andre anledninger påpekt at museene er viktige og relevante møteplasser for kunnskapsutveksling og demokratiske ytringer.

Museumsforbundet mener det er positivt at Trøndelag fylkeskommune ser sammenhengen mellom infrastruktur, transport og en høy grad av kulturdeltakelse. Tilgjengelighet er en viktig faktor for museene, og i de tilfeller hvor museene befinner seg på geografisk

utfordrende lokasjoner er dette desto viktigere. Det er positivt at fylkeskommunen har fokus på gode løsninger som kan bidra til å øke mulighetene for flere å besøke museene i sine områder. Særlig er det viktig med god infrastruktur og transportmuligheter med tanke på å ta imot skoleelever på museene. Museene spiller allerede og har potensial til å spille en enda betydligere rolle som en viktig aktør i barn og unges fritid. Det krever både gode muligheter for å kunne komme seg til og fra museets arenaer og en del ressurser til å gi gode og relevante tilbud til denne gruppen.

Stedsutvikling, inkludering og mangfold

I planstrategiutkastet legges det vekt på at kultur, kulturmiljø og kulturminner må være en del av stedsutviklingen. Dette er helt i tråd med generelle kulturpolitiske signaler nasjonalt, og Museumsforbundet støtter dette og mener det er viktig for å bedre tilgjengeliggjøre og formidle kulturmiljø, -minner og -landskap. Samtidig bidrar det til lokal forankring hvor bevaring vil være et viktig ledd i stedsutviklingen. I denne sammenhengen ønsker Museumsforbundet å tydeliggjøre viktigheten av lokale kulturaktører og museenes medvirkning i å utvikle planverk som berører disse områdene – byggeplaner, kulturminneplaner, næringsutvikling og reiselivsplaner og beredskapsplaner, gjerne på flere forvaltningsnivå. Tverrsektorielt samarbeid i tilknytning til bevaring og vern av sårbare områder (både natur og kultur) er en viktig del av den prosessen som en vellykket stedsutvikling innebærer. Museumsforbundet skulle imidlertid gjerne sett mer konkrete formuleringer rundt en slik prosess hvor planen tilkjenner museenes naturlige rolle i steds- og samfunnsutvikling som kompetanse- og kunnskapsbærere i disse prosessene.

Museumsforbundet støtter fylkeskommunen i presiseringen av betydningen av å være et inkluderende samfunn, og at dette medfører et behov for å ha trygge, åpne og gode møteplasser, som vi mener museene er eksempler på. Vi undrer oss derfor over at det i dette punktet i planen ikke gis plass til museene som relevante møteplasser på linje med folke- og skolebibliotekene. Museene er gode arenaer for inkludering og trygge samtaler, også for tema som kan synes utilnærmelig eller problematiske eller vanskelige. Her kan museene tilby kompetanse i form av formidlingsmetodikk og mulighet til å nå ut med dialog rundt komplekse temaer knyttet til innvandring, krigshistorie og mellommenneskelige møter. Museene er ikke-nøytrale, men likefullt er de demokratiske og offentlige rom som åpner for ulike perspektiver og ytringer i trygge omgivelser. Dette mener Museumsforbundet det er viktig at fylkeskommunen tar med seg når det planlegges for inkluderende aktivitet i lokalsamfunnet. I tillegg kan vi nevne at Museumsforbundet i tidligere innspill i tilknytning til sannhet og forsoningskommisjonens rapport har vist til museenes rolle som ytterst relevante aktører og arenaer for møteplasser i de prosessene som skal foregå fremover i etterkant av rapporten

Museumsforbundet mener at en del av punktene fra Handlingsprogrammet og Mangfold i Trøndelag fint kan konkretiseres mer i den kommende planstrategien. Særlig de som viser til en større synliggjøring av urfolks og nasjonale minoriteters kulturarv i fylket. Det foreslås positive tiltak og gode hensikter som kan settes tydeligere på dagsorden og som vil gi økt kunnskap om blant annet skogfinske kulturminner og -miljø, og i lys av dette prioritere kartlegging av kulturmiljø i samarbeid med museene og skogfinske kompetansemiljø. Her har museene i Trøndelag allerede etablert et godt samarbeid og en felles stilling for å styrke dette arbeidet.

Handlingsplanen, og aktivitetslisten som følger med er noe av grunnlaget for Trøndelagsplanen. er etter Museumsforbundets mening for utydelig i beskrivelse av den skogfinske kulturarven, -miljøet og -minnene. Økt vilje til å prioritere denne i større og mer konkrete tiltak de kommende årene vil være i tråd med det Trøndelagsplanen skisserer ettersom fylkeskommunen har som hensikt å følge opp Sannhet- og Forsoningskommisjonens rapport. Det er viktig å løfte frem og sette søkelys på både sørsamisk kulturarv og det skogfinske i planen.

I Trøndelag fylkeskommune er sør-samisk et viktig element i det språklige og kulturelle mangfoldet, dette må gjenspeiles i de samiske forvaltningskommunene gjennom gode tilbud og informasjon på eget språk.

Museumsforbundet mener at samarbeidsprosjektet Historienes Trøndelag er positivt og ambisiøst i sin satsing på blant annet et kunnskapsløft knyttet til sørsamisk språk og kultur. Den samme ambisjonen kunne vært tydeligere formulert også når det kommer til den skogfinske kultur og språk, i samarbeid med skogfinske kompetansemiljø og Skogfinsk museum. En tydeliggjøring av dette i trøndelagsplan vil vise at det ligger vilje til handling bak intensjonene som reflekteres i planen.